

Artikel uit het bulletin van de
Antwerpse Vereniging voor Bouwhistorie en Geschiedenis*

(*vzw opgericht in 1963, tot juni 2007 Antwerpse Vereniging voor Bodem en Grotonderzoek)

Warmenbol, E., 'Vaatwerk uit de vroege ijzertijd gevonden bij Lillo-fort?', *Bulletin van de Antwerpse vereniging voor bodem- en grotonderzoek*, 1985/3, 7–9.

Download van: <http://www.avbg.be/bulletin.html>
Contact: <http://www.avbg.be/contact.html>

© 2008-2009 Tim Bisschops & Antwerpse Vereniging voor Bouwhistorie en Geschiedenis vzw. Tekst en afbeeldingen strikt voor persoonlijk gebruik. Publiek of commercieel gebruik enkel mits schriftelijke toestemming van het bestuur van de AVBG.

ANTWERPSE VERENIGING VOOR
BODEM- EN GROTONDERZOEK
BULLETTIN : 1985 / № 3

MEI - JUNI

TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

VAATWERK UIT DE VROEGE IJZERTIJD GEVONDEN BIJ LILLO-FORT ?

Het *Bibliografisch repertorium der ouheidkundige vondsten in de provincie Antwerpen* vermeldt als enige archeologische vondst uit de vroegere gemeente Lillo afkomstig een "pot uit de Romeinse tijd, gevonden nabij het "Fort van Lillo" (1).

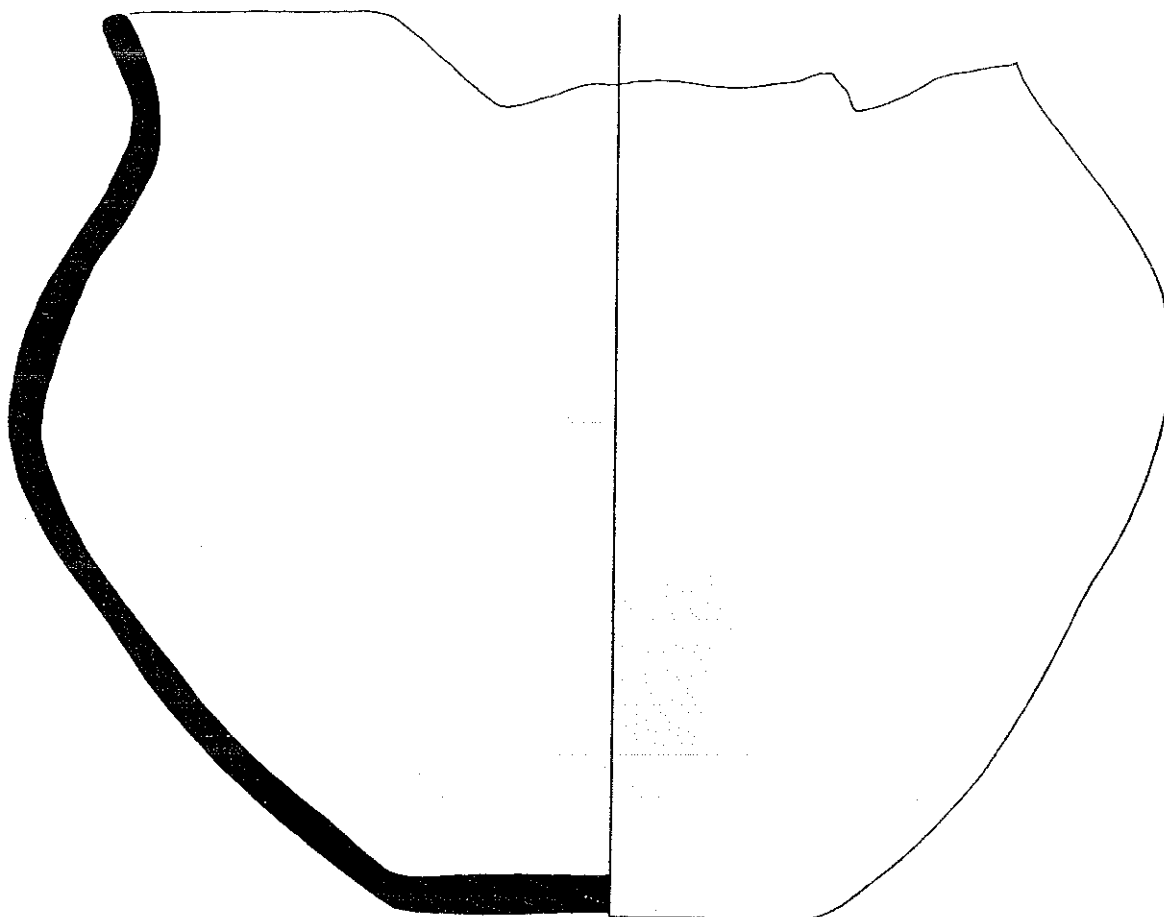
Het betreft de "urne trouvée au fort de Lillo" toegeschreven aan de gallo-romeinse periode, beschreven onder het nr. 2034 van de veilingscatalogus van de verzameling Frans Claes (2), en nu bewaard onder het nr. 39.5.30 in het Vleeshuis te Antwerpen.

Het is een nagenoeg volledige pot, met licht uitstaande, afgevlakte hals, afgeronde buik en vlakke bodem. De hals werd bij het ploegen (?) beschadigd, en is voor het grootste gedeelte verdwenen.

De buitenwand is licht grijs tot blauwig grijs van kleur, werd zorgvuldig geglad en vertoont een lichtjes glanzend oppervlak; de binnenwand is licht grijs van kleur, eveneens geglad, maar uitgesproken dof.

Het breukvlak heeft van de buitenwand naar de binnenwand toe een bruin-roze tot licht grijze kleur, de klei werd verschraald door middel van rode chamotte (deeltjes minder dan 0,5 mm groot).

De pot werd duidelijk zonder de hulp van het wiel vervaardigd.

Pot uit de Vroege IJzertijd, gevonden bij Lillo-fort (?). Schaal 2/3.

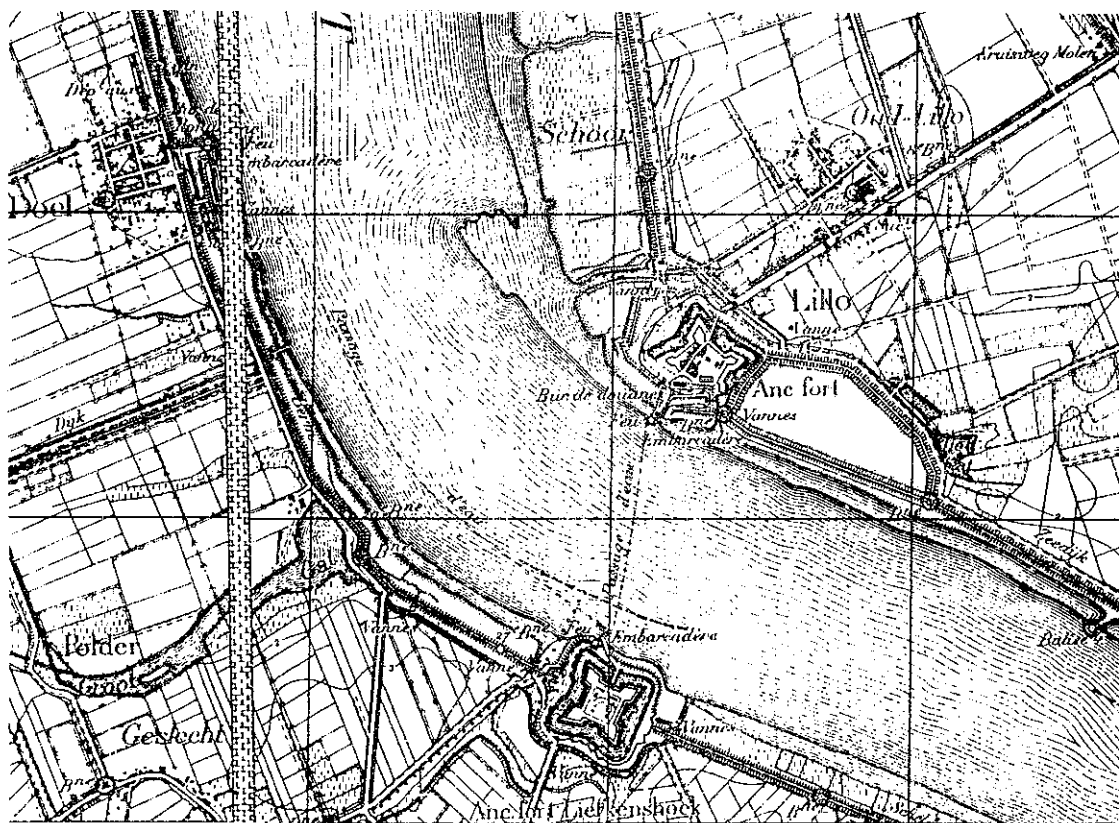
Het stuk dateert uit de Vroege IJzertijd of Hallstatt periode, en niet uit de gallo-romeinse tijd. Volledig identieke stukken werden aangetroffen in verscheidene urnenvelden waarvan het gebruik tot de IJzertijd voortgeduurd heeft.

Voortreffelijk vergelijkingsmateriaal vinden we onder het materiaal uit de grafvelden van Donk (3), Grote Brogel (4), Achel-Pastoorbos (5), Rekem-Hangveld (6), en Neerpelt-De Roosen (7), en dan houden we ons hier tot een keuze uit de beter gepubliceerde grafvelden (8).

Vondsten uit de Vroege IJzertijd zijn overigens vrij zeldzaam op het grondgebied van Groot-Antwerpen, de meest merkwaardige ontdekking ter zake zijnde het onlangs gepubliceerde urnenveld van Wilrijk-Pater de Dekenstraat (9). Het is dan ook eens zo spijtig dat over de vondstomstandigheden van dit stuk niets bekend staat. Maar hoe onverwacht een dergelijke ontdekking op grondgebied van Lillo op het eerste gezicht ook mag lijken, niets verplicht ons deze vondst te verwerpen als zijnde niet authentiek.

Oud-Lillo lag, inderdaad, op een pliocene, met pleistoceen zand overdekte opduiking, voldoende hoog (tussen de 3,50 en de 4 meter hoog) om tijdens de overstromingen van het voorbije millenium droog te blijven (10), en welputten lieten hier toe niet-verzout water te betrekken, zoals ook op de opduikingen van Wilmarndonk en Oorderen het geval was.

Situatiekaart. Schaal 1/25.000.

Hier moet dus voor de verschillende Duinkerke-transgressies zeker bewoning mogelijk geweest zijn, daar waar na diezelfde transgressies een der belangrijker bewoningskernen van de Scheldepolders van de Antwerpse rechteroever bestond.

Was hier inderdaad bewoning aanwezig, dan lag er waarschijnlijk in de onmiddellijke omgeving een grafveld (11).

Daaruit zou dan deze pot uit de verzameling Claes kunnen afkomstig zijn, gezien vaatwerk in deze goede staat van bewaring zelden in het kader van een nederzetting aangetroffen wordt.

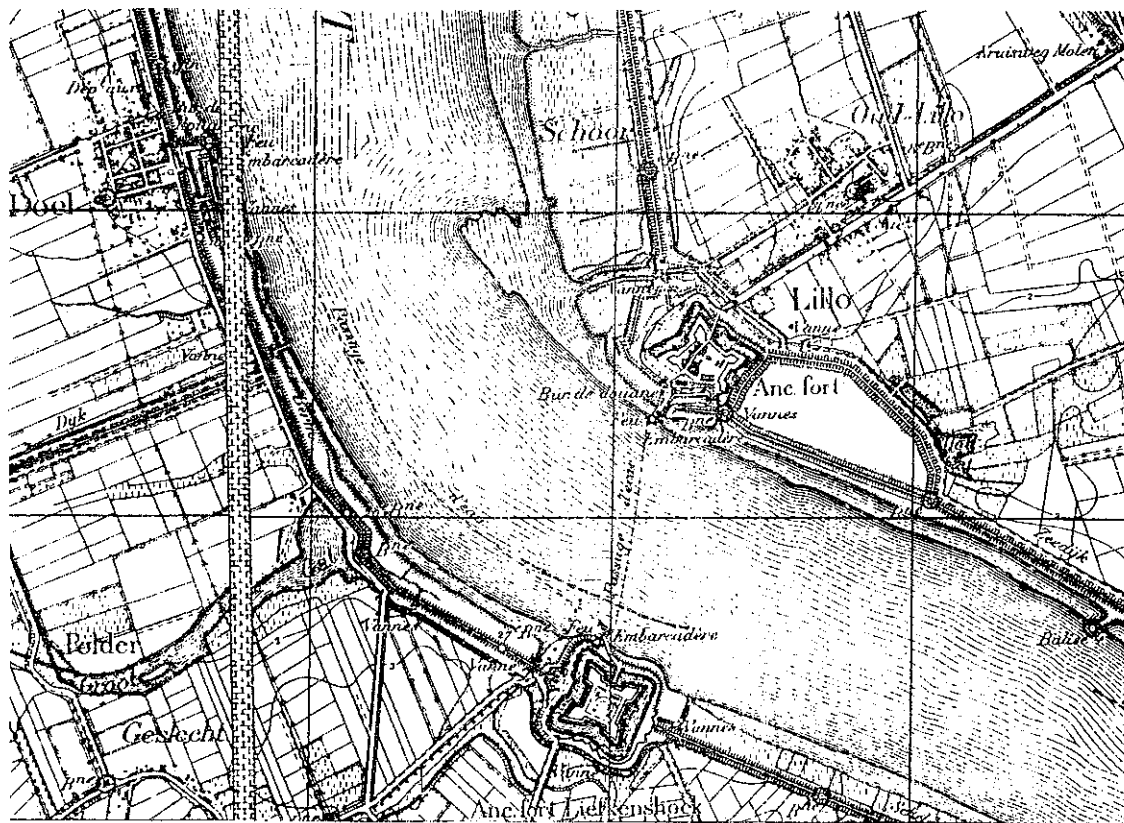
We kunnen deze gissingen spijtig genoeg niet toetsen: het Scheldepolderland schap ligt tot aan de rand van Lillo-fort diep onder het opgespoten zand bedolven (12). Het leek ons niettegenstaande interessant de vraag te stellen: is er inderdaad vaatwerk uit de Vroege IJzertijd gevonden vlak bij Lillo-fort?

Voortreffelijk vergelijkingsmateriaal vinden we onder het materiaal uit de grafvelden van Donk (3), Grote Brogel (4), Achel-Pastoorbos (5), Rekem-Hangveld (6), en Neerpelt-De Roosen (7), en dan houden we ons hier tot een keuze uit de beter gepubliceerde grafvelden (8).

Vondsten uit de Vroege IJzertijd zijn overigens vrij zeldzaam op het grondgebied van Groot-Antwerpen, de meest merkwaardige ontdekking ter zake zijnde het onlangs gepubliceerde urnenveld van Wilrijk-Pater de Dekenstraat (9). Het is dan ook eens zo spijtig dat over de vondstomstandigheden van dit stuk niets bekend staat. Maar hoe onverwacht een dergelijke ontdekking op grondgebied van Lillo op het eerste gezicht ook mag lijken, niets verplicht ons deze vondst te verwerpen als zijnde niet authentiek.

Oud-Lillo lag, inderdaad, op een pliocene, met pleistoceen zand overdekte opduiking, voldoende hoog (tussen de 3,50 en de 4 meter hoog) om tijdens de overstromingen van het voorbije millenium droog te blijven (10), en welputten lieten hier toe niet-verzout water te betrekken, zoals ook op de opduikingen van Wilmarsdonk en Oorderen het geval was.

Situatiekaart. Schaal 1/25.000.

Hier moet dus voor de verschillende Duinkerke-transgressies zeker bewoning mogelijk geweest zijn, daar waar na diezelfde transgressies een der belangrijker bewoningskernen van de Scheldepolders van de Antwerpse rechteroever bestond.

Was hier inderdaad bewoning aanwezig, dan lag er waarschijnlijk in de onmiddellijke omgeving een grafveld (11).

Daaruit zou dan deze pot uit de verzameling Claes kunnen afkomstig zijn, gezien vaatwerk in deze goede staat van bewaring zelden in het kader van een nederzetting aangetroffen wordt.

We kunnen deze gissingen spijtig genoeg niet toetsen: het Scheldepolderland schap ligt tot aan de rand van Lillo-fort diep onder het opgespoten zand bedolven (12). Het leek ons niettegenstaande interessant de vraag te stellen: is er inderdaad vaatwerk uit de Vroege IJzertijd gevonden vlak bij Lillo-fort.

- (1) M. BAUWENS-LESENNE, Bibliografisch repertorium der oudheidkundige vondsten in de provincie Antwerpen, Brussel, 1965 (Oudheidkundige Repertoria, A, VI), p. 20.
Lillo maakt nu deel uit van Groot-Antwerpen.
- (2) Musée Frans Claes. "De Gulden Spoor". 2ème partie. Vente des lundi 11 décembre et 4 jours suivants, p. 227, nr. 2034.
- (3) L. VAN IMPE, Urnenveld uit de Late Bronstijd en de Vroege IJzertijd te Donk. I: Beschrijvende inventaris, Brussel, 1980 (Archaeologia Belgica, 224), Pl. V, 1; L. VAN IMPE, Het oudheidkundig bodemonderzoek in Donk (Gem. Herk-de-Stad), 1977-1982, in Miscellanea Archaeologica in honorem H. Roosens, Brussel, 1983 (Archaeologia Belgica, 255), fig. 6 en p. 76.
- (4) H. ROOSENS - G. BEEEX - P.P. BONENFANT, Een urnenveld te Grote Brogel, Limburg, XLII, 1963, Afb. 9, 4.
- (5) G. BEEEX - H. ROOSENS, Een urnenveld te Achel-Pastoorbos, Brussel, 1967 (Archaeologia Belgica, 96), Afb. 12, 2 en Afb. 14, 1.
- (6) L. VAN IMPE, Graven uit de Urnenveldenperiode op het Hangveld te Rekem. I: Inventaris, Brussel, 1980 (Archaeologia Belgica, 227), Pl. VIII, 3 en Pl. X, 7.
- (7) H. ROOSENS - G. BEEEX, De opgravingen in het urnenveld "De Roosen" te Neerpelt in 1960, Het Oude Land van Loon, XVI, 1961, Afb. 4, 2; L. VAN IMPE - G. BEEEX - H. ROOSENS, Het urnenveld op "De Roosen" te Neerpelt. Eindrapport, Brussel, 1973 (Archaeologia Belgica, 145), pp. 17-19.
- (8) Zie ook G.J. VERWERS, Das Kamps Veld in Haps in Neolithikum, Bronzezeit und Eisenzeit, Leiden, 1972, Abb. 24, 5.1, Abb. 26, 239.1 en pp. 51-52.
- (9) E. WARMENBOL - T. OOST, Een urnenveld te Wilrijk, Antwerpen, 30ste jg., 1984, nr. 2, pp. 71-77; M.-A. DELSAUX, Een urnenveld te Wilrijk: Onderzoek van de gecremeerde beenderresten, Bulletin van de Antwerpse Vereniging voor Bodem- en Grotonderzoek, 1984, nr. 5, pp. 3-10.
- (10) R. HAVERMANS, Bijdrage tot de landschapsgeschiedenis der Scheldepolders op de Antwerpse rechteroever, Antwerpen, 1956, p. 105. Zie ook F. SNACKEN, Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij de kaatbladen Noordhoek 5 E, Kioldrecht 14 W, Lillo 14 E, s.l., 1963, p. 13.
- (11) In de Vroege IJzertijd zal dat dan een urnenveld geweest zijn.
- (12) Het is niet uitgesloten dat de vondst uit Lillo-fort zélf stamt. Hier werd van 1903 tot 1906 de haven gegraven. Dit zijn zowat de enige omvangrijke graafwerken die te Lillo-fort verricht werden deze laatste honderd jaar. Zie H. LE PAGE, De vesting Lillo, s.l., 1970 (Vlaamse Toeristische Bibliotheek, 122), p. 14.
Het is hier misschien nuttig, ter afsluiting, de vondst van een waterput uit de IJzertijd (volgens C14-onderzoek; 2318 ± 64 BP) op grondgebied van Ekeren te vermelden, in het overgangsg gebied tussen de Antwerpse Noorderpolders en het Kempisch hoogland, dit op het site Wilgenhoeve, tussen de hoogtelijnen 3 en 4 m... Zie W. IBENS, Sporen van inheemse nederzetting uit de IJzertijd en Romeinse tijd te Ekeren, Ekeren, 1981, pp. 4-5.

Eugène WARMENBOL

Onze oprechte dank gaat uit naar Mevr. J. LAMBRECHTS-DOUILLEZ, adjunct-conservator van de Oudheidkundige Musea voor haar toelating dit stuk uit de verzamelingen van het Vleeshuis te publiceren.
